ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Касби тумани

2024 йил 03 июль

Касби туманлараро иктисодий суди судьяси Х.Ч.Абраев раислигида, судья ёрдамчиси А. Убайдуллаевнинг котиблигида, Миришкор туман фермер, эгалари Кенгаши лехкон хўжаликлари томорка ep даъвогар фермер хўжалиги манфаатини кўзлаб, "AVTOMOBILCHI" "BOXORISTON AGRO DON" масъулияти чекланган жамиятига нисбатан 2024 йил 10 январдаги 10-42184/G-4363-25-сонли шартномани хакикий эмас деб топиш тўгрисидаги даъво аризаси бўйича ишни фермерлар кенгаши вакили Р.Хазраткулов (ишончнома асосида) (жавобгар вакили иштирокисиз) иштирокида, Касби туманлараро иктисодий суди биносида очик суд мажлисида кўриб чикиб, куйидагиларни

аниклади:

Миришкор туман фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари кейин матнда кенгаш деб кенгаши (бундан юритилади) "AVTOMOBILCHI" фермер хўжалиги (бундан кейин матнда даъвогар деб юритилади) манфаатини кўзлаб, судга даъво ариза билан мурожаат қилиб, жавобгар "BOXORISTON AGRO DON" масъулияти чекланган жамияти (бундан кейин матнда жавобгар деб юритилади)га "AVTOMOBILCHI" фермер хўжалиги ва "BOXORISTON AGRO DON" масъулияти чекланган жамияти ўртасида тузилган 2024 йил 10 январдаги 10-42184/G-4363-25-сонли фьючерс шартномани хакикий эмас деб топишни сўраган.

Суд мажлисида иштирок этган кенгаш вакили ўз тушунтиришида, тарафлар ўртасида тузилган шартнома Ўзбекистон Республикасининг мавжуд конунлари, норматив-хукукий хужжатлари талабига зид равишда тузилгани, "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-хукукий базаси тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуннинг талабларига асосан шартномани ҳақиқий эмас деб топиб, даъво аризасини қаноатлантиришни сўради.

Ишни кўриш вақти ва жойи тўғрисида тегишли тартибда хабардор қилинган жавобгар суд мажлисига келмади ҳамда вакил иштирокини таъминламади. Бундай ҳолатда суд, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси (бундан кейин матнда ИПК деб юритилади)нинг 170-моддасига асосан, ишни жавобгар вакили иштирокисиз кўришни лозим топади.

Суд, иш хужжатларини ўрганиб чиқиб, ишда иштирок этувчи шахслар вакилларининг тушунтиришларини тинглаб, куйидаги асосларга кўра даъво талабини қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

Иш хужжатларига кўра, даъвогар ва жавобгар ўртасида 2024 йил 10 январь кунида "Бошокли дон харид килиш бўйича" 10-42184/G-4363-25-сонли фьючерс шартномаси тузилган.

Мазкур шартноманинг предметига кўра "Хўжалик" (даъвогар) "Тайёрловчи" (жавобгар)га 2024 йил ҳосилидан 40.06 гектар ер майдонидан жами 106.492 тонна буғдой маҳсулотини топшириш мажбуриятини, "Тайёрловчи" эса "Хўжалик"ни ушбу шартномада белгиланган тартибда бошоқли дон уруғлиги билан таъминлаш, етиштирилган маҳсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Шартноманинг 2.4-бандига кўра, "Тайёрловчи" нинг мажбуриятлари белгиланган бўлиб, унга кўра "Хўжалик"нинг буюртмасида кўрсатилган муддатда ва микдорда "Хўжалик"ни сифатли уруғлик билан таъминлаш; "Хўжалик"ни шартномани бажариш учун зарур бўлган амалдаги давлат стандартлари ва бошқа норматив ҳужжатлар билан таъминлаш; етказиб берилган махсулотнинг оғирлиги ва сифатини амалдаги стандартлар мувофиклиги томонлар талабларига аниклаш, ўртасида келишилган нархларга мувофик ва шартномада белгиланган муддатларда махсулот учун хисоб-китоб қилиш; Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги хузуридаги Қишлоқ хужалигини давлат томонидан қуллаб-қувватлаш Жамғармаси томонидан давлат захираси учун етказиб бериладиган имтиёзли кредитларни Хўжаликка махсулот етиштириш харажатларини молиялаштиришга бўнак сифатида йўналтириш; "Хўжалик" томонидан шартноманинг 1.3-бандига мувофик сотиладиган махсулотни етиштириш учун ўз айланма маблағлари хисобидан қушимча харид қилинадиган махсулот қийматининг 50 фоизидан кам бўлмаган микдорда қўшимча маблағ ажратиш; вегетация даврида натура хисобига етказиб берилган минерал ўғит, ёқилғи мойлаш махсулотлари ва бошқаларға ҳамда кўрсатилған механизация хизматлари учун беш кун муддатда хисоб-фактураларни Хўжаликка етказиш хамда хисоб-китобларни якуний маблағлар хисобидан ушлаб қолиш мажбуриятини олган.

Даъво аризада тарафлар ўртасида тузилган 2024 йил 10 январдаги 10-42184/G-4363-25-сонли шартномани ҳақиқий эмас деб топилишига асос сифатида "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни талаблари бузилганлиги кўрсатилган.

Ушбу Қонуннинг 15-моддасига кўра, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, хўжалик шартномаси тарафларнинг келишувига мувофик ўзгартирилиши ва бекор қилиниши мумкин. Хўжалик шартномаси қандай шаклда тузилган бўлса, тарафларнинг уни ўзгартириш ёки бекор қилиш тўғрисидаги келишуви ҳам шундай шаклда амалга оширилади. Хўжалик шартномасини бажаришдан бир тарафлама бош тортишга ёки хўжалик шартномасининг шартларини бир тарафлама ўзгартиришга йўл кўйилмайди, қонунчиликда ёки шартномада назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно. Тарафлардан бирининг талаби билан хўжалик шартномаси иктисодий суднинг қарорига биноан фақат иккинчи тараф хўжалик шартномасини жиддий равишда бузган ёхуд қонунда ёки

шартномада назарда тутилган бошқа ҳолларда ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши мумкин. Тарафлардан бирининг хўжалик шартномасини бузиши иккинчи тарафга у хўжалик шартномаси тузишда умид қилишга ҳақли бўлган нарсадан кўп даражада маҳрум бўладиган қилиб зарар етказиши хўжалик шартномасини жиддий бузиш ҳисобланади. Бир тараф шартномани ўзгартириш ёки бекор қилиш ҳақидаги таклифга иккинчи тарафдан рад жавоби олганидан кейингина ёки таклифда кўрсатилган ёхуд қонунда ёки шартномада белгиланган муддатда, бундай муддат бўлмаганида эса ўттиз кунлик муддатда жавоб олмаганидан кейин, хўжалик шартномасини ўзгартириш ёки бекор қилиш тўғрисидаги талабни судга такдим этиши мумкин.

Ушбу ҳолатда даъвогарнинг тарафлар ўртасида тузилган 2024 йил 10 январдаги 10-42184/G-4363-25-сонли шартномани ҳақиқий эмас деб топиш талаби билан суд келишмайди.

Чунки, Қонуннинг 15-моддасида хўжалик шартномасини ўзгартириш ва бекор қилиш асослари кўрсатилган бўлса-да, даъво аризада шартномани ҳақиқий эмас деб топишни сўраган.

Бундан ташқари, шартномани ҳақиқий эмас деб топиш учун даъво талаби асослантирилмаган ва исботлаб берилмаганлиги сабабли суд ушбу талабни қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

ИПКнинг 68-моддаси биринчи қисмига кўра, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши кераклиги белгиланган.

ИПКнинг 72-моддасига кўра, қонунчиликка мувофик муайян далиллар билан тасдикланиши керак бўлган иш холатлари бошка далиллар билан тасдикланиши мумкин эмас.

Ушбу кодекснинг 74-моддасига кўра, суд далилларга ишнинг барча ҳолатларини жамлаб, уларни суд мажлисида қонунга амал қилган ҳолда ҳар томонлама, тўлик ва холис кўриб чикишга асосланган ўз ички ишончи бўйича баҳо беради. Ҳар бир далил ишга алоқадорлиги, мақбуллиги ва ишончлилиги нуқтаи назаридан, далилларнинг йигиндиси эса, етарлилиги нуқтаи назаридан баҳоланиши лозим. Агар текшириш натижасида далилнинг ҳақиқатга тўғри келиши аниқланса, у ишончли деб тан олинади.

Ўзбекистон Республикасининг "Давлат божи тўгрисида" 2020 йил 06 январдаги ЎРҚ-600-сонли Қонуни билан белгиланган Давлат божи ставкаларининг микдорлари 2-бандининг "б"-кичик бандида, номулкий хусусиятга эга даъво аризаларидан БХМнинг 10 баравари микдорида давлат божи хисобланиши белгиланган.

ИПКнинг 118-моддасига асосан суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 октябрдаги "Фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида"ги ПҚ-3318-сонли қарорининг 3-бандида фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер

эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шахслари хаттиҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлар тақдим этиш. Бунда даъво аризасини қаноатлантириш рад этилганда манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларидан давлат божи ундирилмайди деб кўрсатилган.

Юқорида баён этилганлардан келиб чиқиб, суд даъво талабини қаноатлантиришни рад этишни, олдиндан туланган 34.000 сум почта ҳаражатини даъвогар зиммасида қолдиришни, даъво талаби буйича даъвогар давлат божи тулашдан озод этилганлигини инобатга олишни лозим топди.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68, 72, 74, 118, 176-179, 186, 192-моддаларини қўллаб, суд

карор килди:

Даъво талабини қаноатлантириш рад қилинсин.

Олдиндан тўланган 34.000 сўм почта харажати даъвогар зиммасида қолдирилсин.

Даъвогарнинг даъво талаби бўйича давлат божи тўловидан озод этилганлиги инобатга олинсин.

Хал қилув қарори устидан у қабул қилинган кундан эътиборан бир ойлик муддат ичида шу суд орқали вилоят судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига апелляция тартибида ёки қонуний кучга кирган ва апелляция тартибида кўрилмаган ҳал қилув қарори устидан у қонуний кучга кирган кундан эътиборан белгиланган тартибда кассация тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Судья Х.Ч.Абраев

